

Ο ερωτευμένος δάσκαλος Ιωάννης Συκουτρής

Η τρυφερή συνομιλία του συγγραφέα με κάποιες από τις θαυμάστριές του

«ΜΕ ΦΙΛΙΑΝ ΠΑΝΤΟΤΙΝΗ ΚΑΙ ΔΙΟΛΗ»
Γράμματα του Ιωάννη Συκουτρής στις
μαθήτρές του (1933-1937)
εισαγ.: Γεώργιος Α. Χριστοδούλου
επιμέτρο: Ελένη Ρόμμου
εκδ. ΜΙΕΤ

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

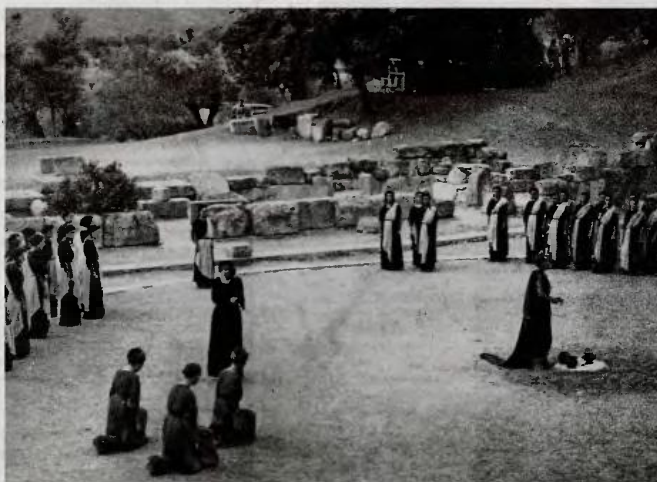
«Ολοένα αισθάνομαι να σκοτεινιάζει γύρω μου και μέσα μου... Τραυιά διαρκώς μπροστά και απόπειρες κώνω πολλές να ξεφύγω από το πολυδαίδαλο αδιέξοδο που μ' έχει στρώσει η ζωή, η μοίρα μου καλύτερα. Μια μοίρα δε θέλω να πιο σκληρή και κακή-ο' αυτήν χρωστώ και τις πιο μεγάλες μου χαρές- αλλά πάντα που μου καθιστά τη ζωή σαν μια πορεία ενός υποζυγίου που το έξεψαν και το σέρνουν προς τον γκρεμισμό».

Μικρό απόσπασμα από την επιστολή που έστειλε ο Ιωάννης Συκουτρής στη μαθήτριά του και φίλη του Αγγελά Φακάλου-Μακάρωφ, την «καλή του Αγγαίτσα», από το Elgersburg της Γερμανίας στις 3 Αυγούστου 1937. Σελιγότερο από δύο μήνες μετά, στις 22 Σεπτεμβρίου, στο δωμάτιο του ξενοδοχείου «Κεντρικόν» στην Κόρινθο. Την παραμονή είχε ανεβεί πεζή στην Ακροκόρινθο, μόνος του—η πεζοπορία ήταν μια από τις manias του. Ο Βασίλης Μοσκόβιτς στο μυθιστόρημά του «Γενεά Ερχεται» τον φαντάζεται να περιφέρεται μόνος του στα ερείπια και να ξεναγεί κάποιους Γάλλους τουρίστες στον χώρο.

Η αυτοκτονία του εξακολουθεί ακόμη και σήμερα να διεγείρει τη φαντασία ως άλυτο μυστήριο.

Οι εφημερίδες τις επόμενες ημέρες γράφουν πως ο Συκουτρής πέθανε από καρδιακή προσβολή. Όπως θα αποδειχθεί, πέρασε από υπερβολική δόση Veronal, το πιο διαδεδομένο υπνωτικό χάπι την εποχή εκείνη. Εκτότε, γύρω από το γεγονός πλέκεται ένα ολόκληρο σύμπλεγμα από αφηγήσεις, ερμηνείες και εκδοχές, που με τα χρόνια συνθέτουν ένα από τα μεγαλύτερα μυθικά συμπλέγματα της πνευματικής Ελλάδας. Μαζί με την αυτοκτονία του Περικλή Γιαννόπουλου, η αυτοκτονία του Ιωάννη Συκουτρής εξακολουθεί ακόμη και σήμερα να διεγείρει τη φαντασία ως άλυτο μυστήριο.

Άλλοι την αποδίδουν στην κρυμμένη του ομοφυλοφιλία την οποία αδυνατούσε ή φοβόταν να βιώσει στα συντηρητικά αθηναϊκά κοινωνία του Μεσοπολέμου. Σημειώτε ότι η υπόθεση περί ομοφυλοφιλίας συζητείται στα όσα γράφει στην περίφημη εισαγωγή του στο ηλιαστικό «Συμπόσιο», κάτι σαν δίκαιη πνευματικών προθέσεων, η οποία, αν και δεν στηρίζεται σε πραγματικά στοιχεία, εξακολουθεί να συνοδεύει την ιστοριογραφία του. Άλλοι υποστηρίζουν ότι το «πολυδαίδαλο αδιέξοδο που μ' έχει στρώσει η ζωή» είναι η αδικία που του έγινε όταν, παρά το πανθο-

Σεπτέμβριος 1938: Το Εθνικό θέατρο για πρώτη φορά στην Επίδαυρο με την «Ηλέκτρα» του Σοφοκλή σε σκηνοθεσία Δημήτρη Ροντήρη και μουσική Δημήτρη Μπρούπουλου. Διακρίνονται οι Καίτη Παζινού (αριστερά) και Ελένη Παπαδάκη (δεξιά).

μολογούμενος σημερινό του έργο, δεν τον εξέλεξαν καθηγητή στο πανεπιστήμιο—μόλλον επειδή παρ' ήμιν η θέση του πανεπιστημιακού καθηγητή εξακολουθεί ακόμη και σήμερα να αντιμετωπίζεται ως υπέρτατος στόχος ζωής.

Η αλήθεια είναι πως ο Συκουτρής δεν εξέλεξε καθηγητής, έμεινε υφηγιτής ως το τέλος της ζωής του. Είναι επίσης αλήθεια πως το 1937 έχει ζήσει μια άνευ προηγουμένου συκοφαντική επίθεση για το «Συμπόσιο», η οποία ξεκινάει τον Οκτώβριο του 1936, δύο χρόνια μετά την έκδοσή του έργου, και στην οποία χοροστατεί κάποιος συνταξιοδότης φυσικός από την Πάτρα, διευθυντής κάποιου περιοδικού «Εφημεριζόμενα» Επιστημών και της Βιομηχανίας». Τους λίβελους κατά της έκδοσης, όπου απόψεις του Πλάτωνα αποδίδονται στον Συκουτρή για να στοιχειοθετήσουν την «προσβολή της πηκής» τους, προσυπογράφουν οι συνήθεις διαχρονικά εκπρόσωποι της κοινής γνώμης. Βλέπουμε ανάμεσά τους ενώσεις Λεμβούκων, κουλτοροπαλών, εστατόρων και ετέρων επιτηδευματιών οι οποίοι, ως Έλληνες, έχουν άποψη για τον Πλάτωνα. Δεν είναι τυχαία η εκστρατεία κατά του «Συμποσίου» που αποτελεί και τον πρώτο τόμο της σειράς «Ελληνικά Βιβλιοθήκη» της Ακαδημίας Αθηνών στην οποία εργαζόταν ως επιμελητής.

Επειδή σε πείσμα των σοφών δημοσιολόγων που κάθε φορά εμφανίζονται ωσάν να γνωρίζουν τους λόγους που οδηγούν τους απελπισμένους στην αυτοκτονία, συνήθως ταινείον οικονομικοί στις μέρες μας, η αυτοκτονία παραμένει ένας από τους πιο δυσπεπτικούς γρίφους της ανθρώπινης κατάστασης, πρέπει να είμαστε προσεκτικοί. «Το μεγαλύτερο φιλοσοφικό πρόβλημα της εποχής μας» αποκάλει την αυτοκτονία ο Καμί. Πρέπει να συντρέχουν πολ-

λοι λόγοι για να συνθέσουν το αναπότρεπτο και, το κυριότερο, αυτοί οι λόγοι πρέπει να είναι εσωτερικευμένοι με τον τρόπο που εσωτερικεύουν το πεπρωμένο οι ήρωες της τραγωδίας.

Στις επιστολές του τόμου, ο Συκουτρής απευθύνεται σε τέσσερις μαθήτρές του, την Αγγελά Φακάλου, τη Μαρία Κακιοπούλου, τη Μαρίκα Στρομπουλή και την Ηρώ Κουρμπέτη. Είναι μάλλον προφανές από το ύφος, τους χαρακτηρισμούς και την τρυφερότητα των χαρακτηρισμών που τους απευθύνει πως μπορεί η σχέση του μαζί τους να ήταν «πλατωνική», όμως δεν ήταν απαλλαγμένη από ερωτική τρυφερότητα. Δημόφιλος, προσελκύντας στις παραδόσεις του ένα μεγάλο κοινό που δεν αποτελείται μόνον από ειδικούς, ξεχωρίζει κάποιες από τις θαυμάστριές του και συνομείλει μαζί τους. «Τόκος εν τω καλώ» που λέει και ο Πλάτων.

Η δύναμη της επιστολής

Στην επιστολή του της 12 Αυγούστου 1935 προς την Αγγαίτα, ο Συκουτρής αναφέρεται σε κάποιον φίλο του, τον οποίο γνώρισε από μικρό, και την ιστορία του τη σκέφτεται σχεδόν κάθε μέρα. Ο επιστολογράφος βρίσκεται στην Ικαρία μαζί με τη σύζυγό του Χαρά και η διάθεσή του είναι εμφανώς λυρική. Η επιστολή είναι πολυσυλλεβή. Ξεχωρίζει όμως η αναφορά στον θεαλωδή έρωτα του «φίλου του» προς μια γυναίκα, η οποία «με την αγνότητα επίσης της θαλάσσης -αφρισμένη και αγριεμένη τον εζήπωσε, τον έσφιξε, τον κέτευσε, τον κάτευσε, τον κολάκευσε- όλα μαζί με μια τέτοια δύναμη και τέτοια ομορφιά... όσα μόνη η μανία της αγάπης δίδει σε μια γυναίκα ξεχωριστή και ανώτερη...». Και λίγο πιο κάτω: «Μα για πάντα έμεινε στην ψυχή του, και η ψυχή του κοίφια

τάρα με σαπισμένα τα θεμέλια...». Είναι προφανές ότι μιλάει για τον εαυτό του.

Είναι η δύναμη αυτού του έρωτα που ρίχνει τη σκιά της «γύρω του και μέσα του»; Είναι η αδικία που του επιφύλασαν οι συνάδελφοί του στο πανεπιστήμιο; Είναι η κλειστοφοβία που προκαλεί στο ανοικτό μυαλό του όλη η υπόθεση με τις επιθέσεις κατά της έκδοσης του «Συμποσίου»; Και μίπως σε όλα αυτά προστίθεται και η απογοήτευση που αισθάνεται μετά την επισκεπή του στη Γερμανία του «εθνικοσοσιαλισμού»; Αυτή τη Γερμανία που δεν αποθάνεται μόνον πνευματικό του συγγενή αλλά περιμένει πως ο «εθνικοσοσιαλισμός με τις αρχαιοελληνικές αναφορές του θα εκπανθώσει το πνεύμα της αρχαίας Ελλάδας στον σύγχρονο κόσμο, κάτι που ο ίδιος προσπαθεί να κάνει με το έργο του σκανδαλίζοντας τους παθητικούς αποδέκτες του Πλάτωνα, οι οποίοι κατέχουν τις πανεπιστημιακές έδρες της Φυλόλογίας. Το καλοκαίρι του 1937, λίγο πριν αυτοκτονήσει, στο τελευταίο του ταξίδι, η Γερμανία θα τον απογοητεύσει με το μιλιταριστικό της πνεύμα.

Δεν είμαι βιαστικός της επιστολικής λογοτεχνίας, όμως τις 40 αυτές επιστολές της απόλυτου. Γραμμένες από έναν άνθρωπο όπως ο Συκουτρής που ήξερε να μεταλλάξει την ευαισθησία του σε λέξεις, προσθήκων ακόμη μια άκρας ενδιαφέρουσα, και μάλλον άγνωστη, ιπτική σε μια από τις πιο εμβληματικές φωτογεννημένες της ελληνικής πνευματικής ζωής. Αρκεί να διαβάσει κανείς την «Αργώ» του Θεοδοκά για να αντιληφθεί ποιον ρόλο μπορούσε να παίξει ένας ταλαντούχος καθηγητής στον Συκουτρή στη νεολαία του Μεσοπολέμου. Για περισσότερα, να υπενθυμίσει την άκρας εμπειριστωμένη βιογραφία του Συκουτρής από τον Διονύσιο Αλικανιώτη.